

ZPRAVODAJ 2012

MIMOŘÁDNÉ VYDÁNÍ KLUBOVÉHO ČASOPISU

www.skalnicky-plzen.cz

Úvodník

Milí čtenáři,

náš Alpinum klub Plzeň vydal u příležitosti jarní výstavy roku 2012 již druhé číslo zvláštního zpravodaje. Časopis pro Vás připravili členové našeho klubu pro potěšení i poučení. Najdete v něm zkušenosti s pěstováním zajímavých rostlin, vytvářením krásných koryt i zážitky z cestování po světě. Klub je otevřenou organizací pro všechny lidi, kteří se chtějí setkávat, společně cestovat a vyslechnout si zajímavé přednášky. Všechny zájezdy, které pořádáme, jsou tematické a jejich účelem je navštívit okrasné zahrady a nakoupit zajímavé rostliny. Pro letošní rok se vypravíme na dva jarní zájezdy. Jeden po tuzemských zahradách a zahradnictvích a druhý do zahraničí. Navštívíme Holandsko a jeho světovou výstavu květin Floriáda 2012.

U příležitosti výstavy náš klub vydává kalendář na rok 2013. Letos je plný květin a stromků z našich zahrad. Kalendář si můžete zakoupit na výstavě nebo na členských setkáních.

Zveme všechny, ať členy či nečleny, na naše přednášky. Konají se většinou každý třetí čtvrtek v měsíci (kromě května, července a srpna) v budově gymnázia na Mikulášském náměstí 23 v Plzni. Informace o klubu a konaných akcích můžete najít na webových stránkách klubu www.skalnicky-plzen.cz.

Za Alpinum klub Plzeň
Jana Cibulková

Důležité kontakty

Předseda:

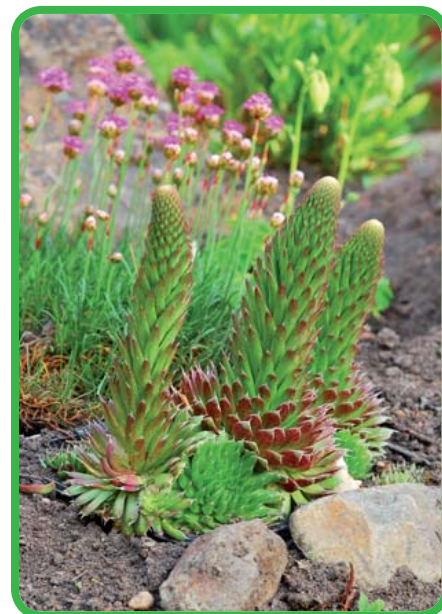
Lumerding Karel,
tel.: 737 184 462,
e-mail: lumeka@seznam.cz

Místopředseda:

Liška Petr,
tel.: 723 989 612,
e-mail: fox.pet@seznam.cz

Jednatelka:

Stezková Blažena,
tel.: 724 960 793,
e-mail: badulas@centrum.cz

Plánované výstavy:

Podzimní výstava 2012
18. 9. - 22. 9. 2012

Jarní výstava 2013
2. 5. - 11. 5. 2013

Podzimní výstava 2013
17. 9. - 21. 9. 2013

Hlaváček a koniklec – symboly jara

Foto 1: *Adonis amurensis*

Text a foto Denisa Maxová

Každý, kdo miluje skalničky a vlastní skalku, ví, že na jaře mezi nejkrásnější dominanty patří zlatá sluníčka rodu *Adonis* (hlaváček) a chlupaté barevné zvonce rodu *Pulsatilla* (koniklec). Oba tyto rody, jež řadíme do čeledi Ranunculaceae (Pryskyřníkovité), patří mezi tradiční a široce rozšířené, mají řadu kultivarů a jsou velice oblíbené pro svůj atraktivní vzhled.

Rod *Adonis* zahrnuje asi jedenáct druhů, které rostou v Evropě a Střední Asii. Osidlují slunné travnaté stráně, stepní louky, světlé borové lesy, kde je kyprá písčitovápenitá půda.

Mezi nejrozšířenější druh patří *Adonis vernalis* (*Hlaváček jarní*), který se vyskytuje ve volné přírodě i u nás. V kultuře vyžaduje plné slunce a hlubokou písčitohlinitou půdu s přísadkou vápna. Zvládne i letní sušší období, půda by ale nikdy neměla zcela vyschnout. Nakvétá v dubnu velkými jasně žlutými květy, vždy na každé lodyze jeden květ. Tento druh poznáme podle listů, jsou pro něj typické čárkovité, asi jeden mm široké

jehličky. Po odkvětu vytvoří v místě, kde byl květ, útvar plný semínek, který je nutno nechat uzrát a pak je hned vyséváme. Listy vydrží zelené tak do července, pak začínají hnědnout až černat, v září zmizí, aby se objevily znovu brzy na jaře. Hlaváček nemá rád žádné okopávání a hýbání s půdou kolem svých kořenů. Poměrně špatně snáší přesazování, takže dělení trsů je sice v omezené míře možné, ale není nejvhodnější.

Jiným druhem, který se objevuje na našich skalkách, je *Adonis amurensis* (*Hlaváček amurský*), který pochází z východní Asie

a jehož listy trochu připomínají olistěním kapradiny. Rozkvétá již v březnu, jeho květy jsou však mnohem menší než u předchozího druhu. Má rád plné slunce, zem bohatou na humus i dostatek vláhy, snese i rašelinu. Již počátkem léta zatahuje. Rozmnožujeme ho pouze dělením, neboť v evropských podmínkách mu nedozrávají semena. Dělení provádíme na podzim, kdy jsou na podzemním oddenku vytvořena poupata. Oddenek rozlámeme na jednotlivé díly s poupětem, řez je dobré nějak ošetřit (např. dřevěným uhlím).

Rod *Pulsatilla* ozdobí skutečně každou skalku, dokáže totiž být atraktivní i po odkvětu. Zahrnuje asi 30 druhů, které rostou převážně v mírném pásmu severní polokoule po celé Eurasii. Roste na slunných stepních lukách, na skalních

Foto 2: *Pulsatilla vulgaris*

stráních a travnatých okrajích lesů. Nejrozšířenějším a zároveň v kultuře nejsnadněji pěstovaným druhem je *Pulsatilla vulgaris* (Koniklec obecný). Už brzy zjara z chladné země vyrůstají na 10–40 cm dlouhých ochlupených stoncích hedvábná poupata. Velké květy mají obvykle fialovou, purpurovou, červenou nebo bílou barvu. Po odkvětu rostlina vytváří ochmýřené plody, jež jsou velice dekorativní. Koniklec se množí téměř výhradně semenem, dělení trsů se

nedoporučuje, neboť rostliny mají dlouhý hlavní kořen a jeho poškození špatně snáší. Zkušení skalničkáři samozřejmě také vědí, že z téhož důvodu starší rostliny vůbec nepřesazujeme, je to riskantní, ponecháváme jim na skalce stále totéž místo.

Při množení semenem je třeba hlídat dobu zrání, když jdou nažky lehce sebrat, můžeme je ihned vysévat, ale snesou i několik měsíců skladování. Čím dříve je však vyséváme, tím je větší naděje, že do podzimu

narostou silné semenáčky schopné přežít zimu. Pokud máme několik matečních rostlin různých barev, v potomstvu se objeví také různé rostliny, mohou se objevit i semenáče jiných odstínů, než byly rodičovské rostliny. Koniklece jsou rostliny vápnomilné a suchomilné, ale ne tak docela. V přirozených podmínkách mají velmi hluboko kořeny, ale než se prokoření do větší hloubky, vyžadují mladší rostliny přiměřenou vláhu.

Kanadská louka na plzeňské zahradě

Text a foto Václav Mentlík

Velmi zajímavými a otužilými rostlinami, jak literatura uvádí a zkušenosti ukazují, jsou v našich podmínkách některé rostliny severoamerického kontinentu. U nás na zahradě vytvořily skupinu, které jsme začali říkat „kanadská louka“ (i když pochopitelně všechny rostliny, co tu rostou, nejsou zrovna z Kanady), domovem všech je však Severní Amerika.

Jedná se o tři zástupce tohoto nám poněkud vzdáleného kontinentu – americký kandík, velmi dekorativní Kalifornian *Erythronium tuolumnense*, dále elegantní něžná kráska pocházející z východních, lužních, vlhkých lesů

Foto 1: Přirozená skupina severoamerických krasavců – v popředí kandíky – *Erythronium tuolumnense*, za nimi sanguinarie – *Sanguinaria canadensis* 'Plena' a v pravém horním rohu trojčety – *Trillium sessile*

kanadského východu – *Sanguinaria canadensis* 'Plena' a konečně skupina zástupců početné rodiny rostlin pocházející ze světlých lesů Severní Ameriky – majestátní trojčety – *Trillia*.

První snímek zachycuje jeden z celkových pohledů na nakvétající kandíky, sanguinarie a v pravém horním rohu vykukují *trillia sessile*.

Zmíněné kandíky *Erythronium tuolumnense* jsou oproti u nás rostoucím kandíkům psím zubům *Erythronium dens canis* statnými rostlinami s poměrně velkými eliptickými, často na okraji jemně zvlněnými, světle zelenými, 20 až 30 cm dlouhými listy. Také jejich květenství jsou jiná – mohutnější. Jasně žluté květy o průměru 3–5 cm s typicky kandíkovsky zpět otočenými petaly se zelenou žilnatinou jsou na vrcholcích poměrně dlouhých (20–35 cm) stvolů. Květy nejsou jednotlivé, vyrůstají po čtyřech, příležitostně až sedmi kusech na jednom stvolu, což je velmi efektní – je to skutečně krása. Jejich domovem je Kalifornie – USA. Jeho druhové jméno *tuolumnense* označuje místo jeho původu – oblast Tuolumne River – přítoku řeky San Joaquin v Kalifornii.

Kandíky jsou nenáročné a dobře vytrvalé rostliny. Sázíme je jen v srpnu a musíme dát pozor, aby nám cibulky, které mají charakteristický tvar připomínající zub psa, nezaschly – což by znamenalo jejich neodvratný konec. Stanoviště vybereme v polostínu, substrát jim připravíme dobře humózní, složený z listovky a písku s přísadkem bukovky – lesního humusu. Pokud to není nutné, kandíky nepřesazujeme. Je-li to nezbytně nutné, pak jen v srpnu a pracujeme rychle, neboť cibulky během několika hodin vyschnou. Sázíme osm až dvanáct centimetrů

Foto 2: Kouzlo *Trillií sessile* i ostatních rostlin kanadské louky je neodolatelné

hluboko (větší cibulky sázíme hlouběji). Může se stát, že první rok po zasazení nekvete – vytvoří jen list. V dalším roce po „usazení“ a zesílení obvykle kvete. Jakmile jednou zakoření, je vytrvalý, nenáročný a úžasně osobitě majestátně krásný. Po odkvětu zatahuje.

Druhou rostlinou zachycenou na úvodním obrázku je *Sanguinaria canadensis* 'Plena'. I ona vytváří dobré, kompaktní porosty, její plnokvětá bílá, lehounce narůžovělá květenství jsou líbivá, až mazlivá. Tato plnokvětá forma s četnými okvětními lístky je působivější a kvete déle než základní jednoduchý druh. Zajímavé je i uspořádání habitu rostliny – na kolmých stoncích vyrážejí květy krátce před listy. Jejich výška nepřesáhne 15 cm. I listy, rychle dohánějící svým rozvojem květy, rostou kolmo postavené a plně se rozvíjejí po odkvětu. Jsou modravě šedozelené, různě laločnaté, srdčité až ledvinité, vroubkované, o průměru 15 až 20 cm. *Sanguinaria* roste velmi dobře, patří k velmi otužilým, odolným rostlinám, hodí se spíše pro polostinná vlhčí stanoviště s dobrou, úživnou, propustnou humózní půdou – prakticky stejného charakteru, jakou vyžadují kandíky. Netrpí chorobami a škůdci. Nevyžaduje žádnou zvláštní ochranu a péči před zimním obdobím. Její oddenky vylučují po poškození např. naříznutím oranžově červenou šťávu, která dala rostlině anglický název „bloodroot“. Kanadští indiáni se touto šťávou (podobnou vylučuje i náš vlaštovičník), údajně líčili, než vyráželi na válečnou stezku. Pravdou je, že potřísnění rukou získané např. při množení této velmi elegantní rostliny se zbavujeme velmi těžko. Při rozdělování oddenků proto doporučuji opatřit se chirurgickými rukavicemi, pokud nechceme poměrně dlouho – barvivo výborně drží – vypadat zkrvaveně, než se podaří toto přírodní barvivo vymýt. *Sanguinaria* množíme buď výsevem semen na podzim do truhlíku ve

studeném pařeništi, nebo ihned po odkvětu rozdělením oddenků. Neokázalá, elegantní, svěží krása této rostliny stojí za trochu práce a péče. Její něžná elegancce společně s ostatními zmíněnými vlastnostmi je zdrojem každodenní alpínkářské radosti.

Dalšími obyvateli naší „louky“ jsou zástupci zcela otužilé a mrazuvzdorné skupiny rostlin pocházejících ze světlých lesů Severní Ameriky – velmi zajímavých *trillií* – *trojčetů*. Název plně vystihuje charakter rostliny – všechny části rostlin jsou trojčetné. Název pochází z latinského slova trilit – ze tří nití utkaný – přeneseno trojčetný. Vyrůstově to jsou velmi zajímavé rostliny – jejich vzpřímené, někdy, i když zřídka, vystoupavé krátké stonky, nesou na vrcholu přeslen tří kopinatých vejčitých či kosočtverečných, nápadně žilkovaných listů. Listy často zdobí velmi zajímavé purpurové či stříbřité skvrny. Květy jsou miskovité či nálevkovité přímé až skloněné, terminální a jednotlivé. Jsou tvořeny vnějším kruhem tří zelených, listům podobných kališních lístků – sepalů a vnitřním kruhem rovněž tří barevných korunních lístků – petalů. Mohou být přisedlé těsně nad přeslenem listů či naopak stopkaté a umístěné nad listy či skryté pod nimi.

Nejlepší stanoviště pro trillia je pod listnatými stromy v částečném stínu. Jsou zcela mrazuvzdorná, v chladnějších polohách vyžadují kryt proti nadměrné zimní vlhkosti

Substrát jim připravíme humózní, dobře propustný, podobně jako u předchozích obyvatel kanadské louky. V oblastech, kde hrozí nedostatek zimní sněhové pokrývky, lze doporučit mulčování rostlin vyšší vrstvou listovky. Na jaře v období růstu trillia přiměřeně zaléváme, lze doporučit každý měsíc přihnojování plným kapalným hnojivem, v období klidu závlaku omezíme. Trillia patří mezi obtížněji rozmnožovatelné květiny. Se-

Foto 3: *Sanguinaria canadensis* 'Plena' v plné kvetoucí kráse

mena vyséváme ihned po sklizni do nádob ve studeném, zastíněném pařeništi. Musíme být trpěliví – semenáče kvetou po 5–7 letech. Poněkud lepší je po odkvětu trillia množit dělením oddenků na části s nejméně jedním očkem – mladé rostliny však rostou velmi pomalu. Mladé listy rostlin mohou poškodit slimáci či hlemýždi.

Početná rodina trillií je u nás zastoupena třemi druhy.

Trillium grandiflorum je v dospělosti robustní trsovitá vytrvalá bylina s téměř přisedlými vejčitými až okrouhlými, tmavě zelenými až 30 cm dlouhými listy. Květy nad listy jsou stopkaté, přímé až skloněné, zprvu bílé, později lehce narůžovělé, téměř ploché s široce vejčitými, na okrajích zvlněnými, nazpět otočenými až 8 cm dlouhými petaly a zelenými sepaly. Výška rostliny až 40 cm, šířka až 30 cm a více. Pochází z východu Severní Ameriky.

Trillium luteum je vzpřímená trsovitá vytrvalá bylina s přisedlými, široce vejčitými až eliptickými, zelenými až 15 cm dlouhými listy se světle zelenými skvrnami. Květy nad listy jsou přisedlé, přímé, vonné, žluté až bronzově zelené s obkopinatými až obvejčitými či úzce eliptickými až 9 cm dlouhými petaly a kopinatými, středně zelenými sepaly. Výška rostliny až 40 cm, šířka až 30 cm. Pochází z jihovýchodu USA.

Foto 4: Skupina květů *Erythronium tuolumnense* v ranním slunci

Trillium sessile je vzpřímená trsovitá vytrvalá bylina s přisedlými, široce vejčitými až 12 cm dlouhými listy se stříbřitě bílými, světle zelenými a bronzovými skvrnami. V pozdním jaře se nad listy objevují přisedlé červeno-hnědé, zřídka žlutozelené květy s kopinatými až 4,5 cm dlouhými petaly a červozelenými, široce rozloženými sepaly. Výška rostliny až 30 cm, šířka až 20 cm. Pochází ze severovýchodu USA.

Drobnolisté rododendrony – vhodné do vřesovištních partií skalek

Text a foto Bohumila Plocarová

Jak všichni jistě víme, rododendronů je velké množství, jsou opadavé i stálezelené, velkolisté a drobnolisté. Vyskytují se téměř na celé severní polokouli.

Rododendrony patří do čeledi Ericaceae (vřesovcovité), proto vyžadují kyselé půdní podmínky (pH 4,5–5,5). S ohledem na další podmínky je nutné zvolit správně stanoviště – to by nemělo být na úplném úpalu a zároveň není vhodné je vysazovat v tzv. mrazové kotlině. Musíme dbát na vhodný výběr doprovodných rostlin, aby příliš nestínily.

Rostliny sázíme do rašelinného substrátu pro rododendrony, který lze dnes koupit přímo, nebo do směsi rašeliny a lesní hrabanky. Zde musíme dbát na to, aby půda neobsahovala vápník. V současné době se dají koupit tzv. INKARHO rododendrony – těm vápník nevaří, ale jsou jen v sortimentu velkolistých pěnišníků. Jako ochrana povrchu půdy a kořenů proti vysychání a přehřívání se používá překrytí kůrovou drtí. Protože mají ro-

dodendrony kořeny mělce pod povrchem, nedoporučuje se okopávat v bezprostřední blízkosti rostlin.

Důležitá je i výživa rostlin. Velké nároky mají především na obsah dusíku v době vegetace a draslík v srpnu. Musí se dát pozor, aby rostliny do zimy stačily plně vyzrát, jinak hrozí, že nám přes zimu vymrzou a neudělají nám na jaře žádnou parádu. Zálivka v době růstu musí být dostatečná, aby rostliny nepřesychaly. Pokud chcete, aby vám rostliny pravidelně kvetly, je nutné po odkvětu odstraňovat odkvetlá květenství. V opačném případě se začínají tvořit semena, a v důsledku toho dochází k vysilování a nedostatečně se vyvíjí nové výhony s poupaty.

Doporučené je vysazovat 3–5 leté rostliny. Než rostlinu zasadíme, musíme jí náležitě připravit stanoviště. Rostliny se sází do vyhloubených jam, jejich velikost záleží na velikosti rostliny a typu půdy. V případě lehčích půd se přimíchá jen speciální substrát a můžeme sázet. V opačném případě se nevhodná zemina vyveze a nahradí se odpovídajícím substrátem. Rododendrony se dají

sázet od jara do podzimu. Po výsadbě se rostliny musí dostatečně zalít.

'Blue Bird'

Kultivar od *R. augustinii*. Stálezelený keřík do 1 m výšky. Květy má modrofialové, kvete v dubnu až květnu. Mrazuvzdorný do -15 °C.

'Chikor'

Kříženec od *R. ludlowii*. Kompaktní kulovitá forma, dorůstá jen 30 cm do výšky. Květy zelenožluté, kvete v květnu. Mrazuvzdorný do -18 °C.

V následující části si uvedeme některé zajímavé drobnolisté botanické druhy a jejich kultivary:

'Oban'

kryt. Mrazuvzdorný do -18 °C.

Kříženec *R. keiskei* 'Yaku Fairy'. Nízký vzrůst, dorůstá jen 30 cm do výšky, ale až 70 cm do šířky. Květy světle červené až purpurové. Kvete v první polovině května. Jarní

'Patty Bee'

Kříženec *R. keiskei* 'Yaku Fairy'. Nízký kompaktní vzrůst. Dorůstá 30 cm do výšky. Květy jasně žluté, kvete v dubnu.

Dračíky na mé skalce

Text a foto Jana Langmaierová

Dračíky představují typické zástupce severoamerických skalnic. Obsáhlý rod vyšších i nižších vytrvalých bylin rostoucích od Mexika po sever USA čítá na 270 druhů. Zajímavé druhy pro skalničkáře jsou především v oblasti amerického středozápadu.

Dračíky mají v oblibě slunná a sušší stanoviště a dobře drenážovanou propustnou půdu, vyhovuje jim tedy lehká kyprá zahradní zem s obsahem humusu. Sucho většinou snášejí, avšak extrémní letní přesušení jim nesvědčí. Citlivé bývají na průměru zimní vlhkosti, která často může vést k uhnívání rostlin. Na zimu je přikrývám chvojnám.

Penstemon cardwellii byl první dračík na mé skalce. Získala jsem ho ze Všejan od pana Balatky v roce 2001. Nejdříve se rozrůstal v korytě a dařilo se mu tak dobře, že utiskoval sousedy a musela jsem ho přesadit do skalky. Je to stále zelený poléhavý keřík vysoký 10–20 cm. Dnes ho pěstuji na více místech skalky, kde vytváří poměrně velké koberce poléhavých plazivých větviček s kožovitými lístky. Je velmi mrazuvzdorný, je ovšem potřeba, aby

Foto 2: *Penstemon cardwellii*

měl dobrý odtok vody od kořenů. Světle nachové květy se objevují už koncem jara. I když u mne vytváří semena v dostatečném množství, množím ho řízkováním po odkvětu zelenými, na bázi dřevnatými řízků rovnou do

Foto 3: *Penstemon campanulatus*

kelímků. Úspěšnost u tohoto dračíku je vysoká, kolem 90%. Domnívám se, že starší rostliny by se také nechaly množit dělením, ale to jsem zatím nevyzkoušela. Samovolné semenáčky jsem zatím neobjevila.

Koncem května mi začíná kvést dračík *Penstemon hirsutus* var. *pygmaeus*, dosahující výšky do 10 cm. V jeho trubkovitých pyskatých květech přechází bílá barva ve světle fialovou. Není nijak náročný a často opakuje květenství, takže se z jeho květů můžeme těšit ještě v červenci, i později. O jeho množení se není třeba starat, vytváří mnoho semen a bez problémů se sám na skalce množí samovýsevem.

Chloubou mých dračíků byl *Penstemon hartwegii* „Picotee“, který má sice větší vzrůst (kolem 60 cm), ale o to působivější jsou jeho nápadné červené květy s bílým okem, které září celé léto. Tento dračík jsem koupila na výstavě květin v Čimelicích v roce 2007 pod názvem Georgie Moon s upozorněním, že potřebuje dostatek nepřímého slunce, výživnou půdu a spolehlivý zimní kryt. Rozrůstal se v míse, ale i přestože dostával speciální péči a na zimu byl přikryt kašírovanou fólií, třetí zimu nepřečkal. Řízky se mi nepodařily dopěstovat.

Začátkem léta do podzimu kvete rovněž *Penstemon campanulatus*. Jeho květy jsou trubkovitě zvonkovitě nachové až fialové barvy. Je trochu poléhavý, na zimu je dobré ho přikrýt, na jaře obráží od kořene. I tento druh množím po odkvětu docela úspěšně.

Mezi vděčné dračíky na skalce řadíme i *Penstemon pinifolius*, dračík nízkého keříčkovitého vzrůstu s drobný-

mi jehlicovitými lístky. Kvete zajímavými rourkovitými červenooranžovými květy v červnu až v srpnu. I on je vděčný za lehký kryt, a to nejen proti zimě, ale i proti úpalu. Tento druh poměrně úspěšně řízkuji v červenci.

Ve spárové skalce na plném slunci pěstuji *Penstemon procerus*, asi 20 cm vysoký dračík, který vytváří poschodí jasně modrých květů na vyšších stoncích. Řízkuji ho po odkvětu, ale protože dlouho kvete, odebírám je dvakrát po sobě.

Krásnou dekorací je i *Penstemon mexicali* „Sunburst amethyst“, který opět potřebuje na skalce prostor, aby vynikl. Zdobí ho velké levandulově modré květy, jeho řízkování je však obtížné. Tento druh patří mezi nejchoulostlivější, co se týká zimního přemokření.

Na jedné z pražských výstav jsem si zakoupila *Penstemon Hallii Gray*, nízký dračík s tlustšími listy s poměrně velkými modrofialovými květy. Čekám, až se rozroste, abych se mohla pokusit o jeho namnožení.

Moc bych si přála pěstovat *Penstemon caespitosus*, který kvete již během května nádhernými až hořcově modrými zvonečky. V roce 2010 mi jeho řízek věnoval po přednášce pan Vlastimil Braun. Rostlinku jsem neudržela a dnes už vím, že potřebuje opravdu minimální zálivku, tak snad příště budu úspěšnější.

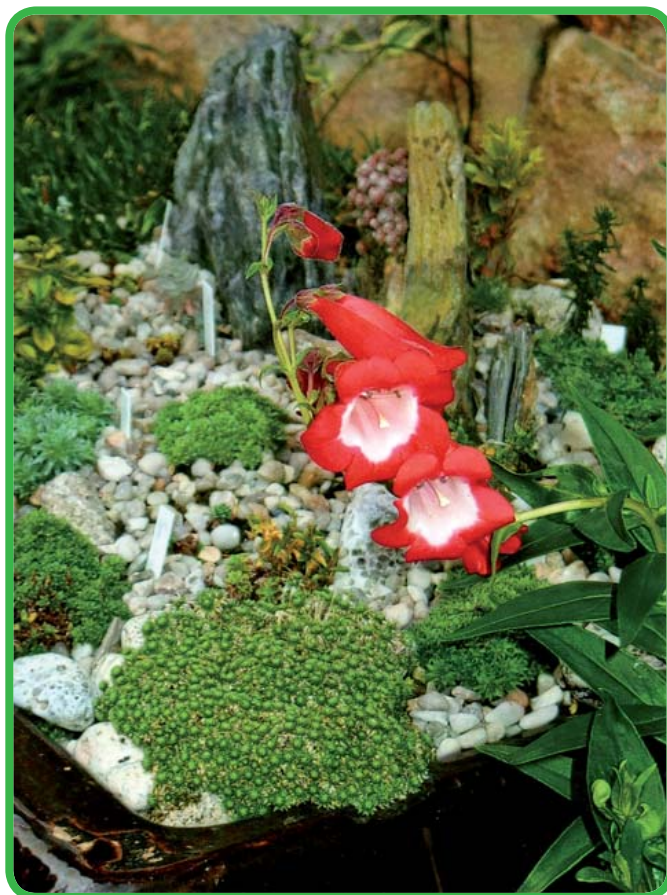

Foto 3: *Penstemon hartwegii*

Oblíbené jilmy

Text Richard Poláček

Foto: <http://www.almostedenplants.com>, <http://www.dreviny-okrasne.cz>, <http://en.m.wikipedia.org>

Z asi 50 druhů rodu *Ulmaceae* jsem si vybral tři námi oblíbené jilmy a to *Ulmus parvifolia* 'Hokkaido', 'Geisha' a 'Frosty'. Výběr byl podmíněn nejen velikostí zahrady, na které hospodaříme, ale i „shlednutím“ se v těchto kultivarech.

Jilmy lze vysazovat nejen jako soliterní stromy, ale i jako živé ploty, pro jejich dobré snášení řezu. V posledních letech jsou napadány houbovitou chorobou, tzv. holandskou a proto řada krásných, vzrostlých stromů musela být pokácena. Výše uvedené kultivary

Ulmus parvifolia 'Geisha' je podobně jako předchozí kultivar keřovitý strom, který opět musíme udržovat pro nás v přijatelné velikosti řezem. Má zelenožlutý list, opět zubatý po okraji.

Naším oblíbeným kultivarem je *Ulmus parvifolia* 'Hokkaido', kte-

rý se vymyká všem odborným radám a popisům v literatuře. Na naší zahradě roste více než 40 let a nepřesahuje velikost 50 cm jak do výšky, tak do šířky (každoročně ale odebíráme několik řízků). Eliptický list je asi 1 cm dlouhý, zelený. Korkovitá borka na této rostlině je bohatá, rozpukaná. Problém máme pouze s množením. Za ta léta nikdy nevykvetl, proto přichází v úvahu řízkování. Kořeni velice dobře, jen s přezimováním zakořeněných řízků je problém. V nevytápěném skleníku jsou velké ztráty na řízkovancích. Roubování neprovádím.

Ulmus parvifolia 'Frosty', na dalších fotografiích *Ulmus parvifolia* 'Geisha' a *Ulmus parvifolia* 'Hokkaido'

skupiny parvifolia pochází z východní Asie – Korea, Čína, Japonsko a jsou zatím proti grafiose odolné. To je další důvod, proč pěstovat tyto kultivary.

Ulmus – jilm není náročný, požaduje jen dobře propustnou půdu, ať na slunném nebo polostinném místě.

Ulmus parvifolia 'Frosty' je keřovitý strom, podle odborné literatury dosahující výšky a šířky 2,5 m. Listy má eliptické, po okraji zubaté a s bílým lemem. Pro nedostatek místa jej udržujeme řezem, což nás vždy po určitém čase připravuje o barevnost listu.

Zmínil jsem se o semenu, všechny uvedené druhy kvetou. *Ulmus parvifolia* 'Geisha' na jaře, ostatní koncem léta malým červeným květem a plod je malý, zelený, okřídlený.

Popisované kultivary pěstujeme po mnoho let a i při nepříznivých zimách jsme nezaznamenali hrubé poškození. Avšak lehkým krytem z netkané textilie neuděláte žádnou chybu.

Miniskalky

Text a foto Blažena Stezková

Neříkám, že tomu rozumím, ale baví mě to. Na výletech s rodinou jsem vždy sbírala nějaké kamínky, později to byly spíš kameny. A tak se mi to začalo na zahradě kupit. Každý jiný a všechny krásné, od každého druhu jen pár kousků. Do skalky se nehodily, tak co s nimi, aby měly nějaké využití? Taky mám ráda skalničky a nejraději co nejmenší, na skalce nejsou ale skoro vidět, protože je plevel přeroste. Různé typy kamenů a malé skalničky. No co z takového spojení může vzejít? Jistě už jste na to přišli. Miniskalky na zahradě, v korytech a keramických mísách.

No, jak říkám – baví mě to. Nejdříve si rozmyslím, co bych si chtěla zhotovit. Pak se poohlédnu po nějaké vhodné nádobě – míse nebo korytě. A potom musím počkat do naší jarní výstavy a na nějaký ten „alpinkový“ zájezd, abych nakoupila potřebné rostliny a čarověničky. Následně zjistím, že sluníčko moc pálí, a tudíž není vhodná doba na

tvoreni – i když inspirace by byla. (No jo, nemají to ti umělci jednoduché.) Konečně je vše v normě a já můžu začít. Na hromadu naskládám kameny, přinesu pár ministromečků, aspoň dvě bedýnky drobných skalniček, potřebnou nádobu, která čeká už nejméně dva měsíce, jestli se jí někdo všimne. Ještě donést rašelinu, zeminu, keramzit, akadamu, popř. dolomitský vápenec a další potřebné ingredience (jako na vaření). Na dno mísy s odtokem nasypu drobný štěrk

nebo keramzit a část potřebného substrátu. Nejdříve vyberu správný stromek, naaranžuju kameny a přeskupuji a vyměňuji. Pak zjistím, že čarověník má krátkou nožičku, tak ho musím vyměnit za jiný (ach jo), kameny taky nejsou zrovna ty pravé, zahrábnu do jiné hromady. „To je ono, krásný kámen dám na výšku – má vrchol jako Matterhorn, k němu se bude stromeček krásně hodit,“ tak si mudruji pro sebe. Kameny nešetřím, dávám vždy lichý počet, ani nevím proč. Stroměček vyklopeu z květináče, upravím kořeny a pod něj i okolo nasypu vrstvu akadamy japonské – stlačený jíl sopečného pů-

vodu, který zadržuje u stromku vláhu, přidám substrát s rašelinou a nainstaluji kameny v blízkosti stromku. Vyberu nějaké drobné skalničky a snažím se, aby byly různých barev ale podobných požadavků, a pořádně je zaklestím mezi kameny. Na doplnění drobných spár a na převisy přes mísu obejdu zahradu a sem tam utrhnou kus rozhodníku, netřesku nebo mateřídoušky a zasadím těsně k okraji nádoby. Je pravda, že ke každé rostlince dám substrát, který má ráda, (zeminu, štěrk, rašelinu, vápno a pod.). Potom není problém, když mně v jedné míse roste a dobře prospívá azalka, která má ráda kyselou půdu, a hned vedle panašovaný rozhodník, kterému svědčí vápno. Stromky v nádobách přihnojuji speciálním hnojivem na bonsae, skalničky většinou nehnojím.

Občas nějaká rostlinka odejde do alpinkového nebe, většinou přes zimu, a tak se musí nahradit. Rostliny v míse vydrží 5–7 let, pak je musím bedlivě pozorovat a při jakékoliv změně k horšímu, mísu vyklopím a stromky buď zasadím do skalky, anebo upravím kořeny, vrátím opět do mísy a udělám nové aranžmá.

A jak jsem dopadla? Nikomu to neříkejte, ale tak mě to vzalo, že kameny na miniskalky dokonce **kupuji**. (Stejně jsem těch šutrů nasbírala málo.) No prostě vášeň je vášeň.

Za americkými endemity do Skalistých hor

Text a foto Roman Panoch

V únoru 2011 jsem dostal nabídku zúčastnit se horské výpravy se skupinkou kamarádů, kteří milují horské vrcholy. V červenci se naše plány staly skutečností.

Náš průvodce, se kterým jsme byli domluveni, nás očekával na malém letišti v Prince George v Kanadě pod Aljaškou, kde začínala naše výprava do prvního národního parku Skalistých hor Jasper. Do parku jsme přijeli večer za tmy a hned při vstupu do kempu nás rangeři upozornili na výskyt medvědice a dvou mláďat v prostoru kempu. Naše touha setkat se s medvědy byla tak veliká, že jsme si vyhledali nejpříhodnější místo pro naše stany, na okraji lesa a velké planiny. Povečeřeli jsme na ohni opečené lososy, popili pár piv a zalehli do stanů. Byli jsme tak znaveni cestou, že jsme všichni do jednoho usnuli a nikdo nedržel hlídku. Chvilku po půlnoci jsem se vzbudil hroznou zi-

mu, byly -2 stupně a musel jsem se vydrápat z omrzlého stanu na wc. Po vystrčení hlavy jsem zůstal zírat na medvěda černého, jak se motá okolo našeho ohniště a převrací tlapou kameny. Vzbudil jsem Pavla a pozorovali jsme ho společně. Vůbec si nás nevšiml a zabýval se svojí činností, byl to nádherný pocit být součástí divoké přírody.

Hned po rozednění jsem šel po jeho stopách, abych zjistil, jakým směrem se vydal, až ke strmému svahu mířícímu do skal, kde jsem vzdal stopování a vracel se ke stanům. Cesta byla lemována nádhernými porosty *Picea glauca* ve všech velikostech a já mohl obdivovat různé tvary čarovníků, kterými byly tyto stromy doslova obypány, nikdy jsem neviděl takový výskyt čarovníků na jednom místě. Téměř každý alpínkář má na své zahradě

známou formu *Picea glauca*, *Albertiana Conica*, která pochází z této lokality a byla objevena kanadskými botaniky v roce 1904 u jezera Lake Lagan.

V 8 hodin hned po snídani jsme vyrazili na Whistlers, abychom pokořili jeho vrchol. Cesta nebyla náročná, ale zhruba po dvou hodinách výstupu nás přepadla sněhová vánice a na nějaký čas nám zabránila ve výstupu. Když se zase vyjasnilo, vynořila se před námi dost neschůdná strž porostlá velkými trsy *Cassiope mertensiana*, které nás pak doprovázely až téměř na vrchol, překrásná podívaná.

Druhý den jsme měli v plánu trail na ledovec Saskatchewan, po cestě nahoru přes Parkerův hřeben jsme narazili na rudě kvetoucí rostliny *Castilleja monista* (In-

dian paintbrush), která pokrývala velké plochy podél naší cesty, společně s *Potentilou* a velmi poléhavými až miniaturními keříky rodu *Salix*. V nejvyšších místech hřebene se pod vrcholem hojně vyskytovala *Pinus flexilis*, ale vždy jen osamoceně, nikdy v souvislém porostu.

Naše další cesta vedla přes národní park Banf do Calgary a pak přes hranice do USA, celodenní průjezd Montanou až do Wyomingu, kde nás čekal průzkum Yellowstoneu.

Po průjezdu severní branou do nejstaršího národního parku se nám naskytla úžasná podívaná na mamutí terasy horkých pramenů, travertinová jezírka jsou tvořena krasovým vápencem a vypadají jako z bavlny. Nejvýznamnější porost v této lokalitě byla pokroucená borovice *Pinus contorta*, na které se velmi zřídka objevil čarovník. Tento druh je velmi odolný vůči zasolení a požárům, tak mu nedělá problém růst na povrchu vulkánu.

Odpoledne jsme sešli k burácejícímu vodopádu Lower Falls (výška 94 m), kde mě okouzily nádherné exempláře *Abies lasiocarpa* s korunami obrostlými množstvím fialových šišek. *Lasiocarpa* je jedna z nejkrásnějších jedlí rostoucích ve volné přírodě a má spoustu nádherných zakrslých a barevných kultivarů, které zdobí naše zahrady, např. *Abies lasiocarpa*, *Glauca Compacta* s malým jehlanovitým vzrůstem stříbrné barvy.

Naše další pouť vedla do Utahu na území indiánského kmene Shoshonů do národního parku Arches s neuvěřitelnými skalními monumenty ve tvaru oblouků, mostů

a kleneb, kde rostou velmi staré, větrem a drsnými podmínkami rozervané jalovce rodu *Juniperus occidentalis*. Kmeny mají o průměru 20 až 30 cm a přitom jsou jen 80 cm vysoké, nádherná inspirace pro bonsaisty.

Po prohlídce skalních výtvarů jsme překročili řeku Colorado a vydali se na Bryce Canyon, který je znám svými růžovooranžovými skalními terasami, věžemi a pilíři ve tvaru jehel. Úžasná podívaná, považuji to za mistrovské geologické dílo. V údolí kaňonu rostou mohutné borovice rodu *Pinus ponderosa*. Jsou to nádherné stromy, jejichž kůra voní velmi svěže po pomerančové kůře. Poznávací znaky jsou tři jehlice ve svazku, jejichž délka obvykle dosahuje až 30 cm, a šišky vejčitého tvaru mající ostré zahnuté drápky, díky nimž se dají holou rukou velmi špatně utrhnout, a měřící kolem 8–10 cm. V našich podmínkách roste *Pinus ponderosa* velmi rychle do výšky, a proto je koruna poněkud řidší než třeba *Pinus nigra*, ale ve své domovině jsou to nádherně husté stromy z důvodu extrémního stanoviště, na kterém se vyskytují, viz foto.

Během naší cesty jsme ujeli 5000 km, projeli 2 kanadské provincie (Britskou Kolumbii a Albertu) a 6 amerických států (Montanu, Wyoming, Utah, Idaho, Arizonu a skončili jsme v Nevadě). Viděli jsme spoustu místních dřevin a květin, setkali jsme se s mnoha zvířaty, která jsem viděl prvně v životě ve volné přírodě, například: medvěda grizzly, baribala, sviště, který mě překvapil, jak je velký, v kohoutku měl 60 cm, horské kozy na strmých skalách, bizony a různé druhy jelenů. Byl to pro mne nevšední zážitek.

Sukulentní bonsaje

Text a foto Jaroslav Souček

Před několika lety vyšla u nás kniha s názvem Sukulentny jako bonsaje. Autor se v úvodu zabývá otázkou, zda sukulenty jsou nebo nejsou bonsaje. Někteří pravověrní pěstitelé klasických bonsajů nad sukulenty ohrnují tak trochu nos, ale i mezi těmito příznivci se najde spoustu takových, kteří právě sukulentům fandí a dokáží z nich vypěstovat bonsaje, radost pohledět.

Crassula arborescens 'Blue Waves'

Nejsem odborník a debaty o tom, co jsou, nebo nejsou bonsaje, nechám na jiných. Já bych se chtěl jen tímto příspěvkem podělit o radost a potěšení z krásných sukulentních bonsajů a trochu přispět k propagaci těchto zajímavých rostlin. I když ke klasickým bonsajům mám velmi blízko, přece jen sukulenty, a samozřejmě také kaktusy, jsou moje celoživotní láska.

Pro pěstování sukulentních bonsajů se hodí takové rostliny, které mají stromovitý nebo keřovitý vzrůst. Ideální jsou především některé crassuly, ať už je to prakticky neznámější tlustice, *Crassula ovata*, dále *arborescens*, *sarcocaulis*, *tetragona*, *Portulacaria affra*, *Sedum griseum*, *populifolium*, *Bursera*, *Cotyledon*, *Adenium* a najde se mnoho dalších rodů a druhů, které jsou do misek jako stvořené.

Miska, to je další velice důležitý prvek. Je samozřejmě, že miska musí být keramická, tvarem, velikostí a v neposlední řadě i barvou co nejvhodnější k příslušné rostlině.

Dát totiž například krásně vzrostlou *Operculicarii decarii* do plastové nádoby je jako přivonět ke krásné růži v plynové masce.

Chceme-li pěstovat sukulenty coby bonsaje, je nutno především zapomenout na některé metody, které se při tvarování používají. Je to hlavně drátování a ohýbání větví i celých kmenů. Sukulenty jak známo mají zpravidla dužnaté kmeny a větve, které jsou navíc velice křehké a snadno se ulomí. Takže základní tvarování sukulentní bonsaje tkví hlavně ve zkracování nebo vyřezávání celých větví. V tom je právě ono kouzlo. Uříznete-li větev např. u borovice nebo nějakého listnáče, zpravidla jste se oně větve zbavili nadobro, nebo alespoň na mnoho let. U sukulentů je to právě naopak. Čím hlubší řez, tím lepší výsledek. Zpravidla v místě řezu vyraší nové větve a tím dojde i k následnému a velice potřebnému zahuštění koruny. Mám to mnohokrát vyzkoušeno a zdá-li se mi, že rostlina v misce je příliš vysoká, přeříznu kmen třeba v polovině výšky a v naprosté většině případů spodní část rostliny znova obrazí a rozvětví se a vrchní část nechám zakořenit. Získám tím místo jedné rostliny hned dvě a obě mají již krásný, krátký kmen s pěknou korunou, tak jak to řádná bonsaj vyžaduje.

Především spodní část rostliny většinou zesílí a získá tak potřebné bonsajové proporce.

Tato metoda je možná zvláště u některých crassul, např. *Crassula ovata*, *sarcocaulis*, *tetragona*. U dubu nebo modřínu to žádný, byť sebelepší pěstitel bonsajů, nesvede.

Delosperma crassum

U stromových bonsajů se často používají metody napodobující různé šrámy na kmenech, čímž se docílí toho, že strom vypadá starý a řádně ošlehaný povětrnostními vlivy. U našich bonsajů to není nutné. Často se totiž stane, že rostlinu poškodí nějaký škůdce, jako jsou slimáci, myši nebo nějaký hmyz. Ne, že bych to někomu přál, ale stane už-li se to, a záškodníkovi se nepodaří rostlinu pozřít celou, bývá to někdy ku prospěchu a rostlinka tím získá potřebnou patinu i bez našeho přičinění.

Podle japonského názvosloví se klasické bonsaje pěst-

Operculicarii decarii

Bursera sp.

tují v různých tvarech, ať už je to tvar šikmý, zvlněný, kaskádovitý atd., použijou-li názvy volně přeložené a používané v češtině. Samozřejmě je možné i sukulenty pěstovat v těchto tvarech, nebo se jim alespoň přizpůsobit, ale sukulenty mají svůj specifický růst, a tak bych se přimlouval zasahovat do jejich tvarování co nejméně, nebo vůbec ne.

U bonsajů vytvořených z listnáčů nebo jehličnanů čekáme na kýžený výsledek několik let, u sukulentů dosáhnout potřebného tvaru lze prakticky i za jednu sezonu. Na příklad použijeme-li k tomu jednu z nejmenších rostlinek, *Monanthes polyphylla*, zasazenou do miniaturní keramické mističky, získáme prakticky krásnou minibonsajku, řadící se do té nejmenší kategorie, ihned.

Vypěstovat tedy bonsaj ze sukulentů není žádný velký problém. Dokonce i ti, kteří zápasí o každé volné místočko na okně, nebo na balkoně, si mohou z nepřeberného množství rodů a druhů, vytvořit sbírku sukulentních bonsajů, s kterou je možno se těšit prakticky celý rok.

Černá Hora – Durmitor

Text i foto Ludvík Kodídek

Pohoří Durmitor je součástí balkánské skupiny Dinárské soustavy. Nejvyšším vrcholem je Bobotov Kuk (2522 m.n.m.). Dalšími významnými vrcholy jsou Savin Kuk, Meded, Šijeme, Prudaš, které jsou vyšší než 2000 m.n.m. Pohoří se nachází nad náhorní planinou, nad turistickým centrem národního parku v Žabljaku ve výšce do 1500 m.n.m. Fenomémem Černé Hory je až 1300 m hluboký kaňon řeky Tary a známý most, kterým se do-

stáváme na náhorní planinu pod Durmitorem. Flóra Černé Hory je do 800 m.n.m. především charakterizována porostem bukových lesů s habrovcem (*Ostrya carpinifolia*). Od 1400 m do 1800 to jsou smrkové a jedlové lesy s porosty borovice (*Pinus leucodermis*), javoru (*Acer heldriechii*). Keře a nízké dřeviny jsou zde zastoupeny skalníkem (*Cotoneaster nebrodensis*), jeřábem (*Sorbus aucuparia* dále *S. torminalis* a *S. chamaemespilus*). Skalní štěrbinu osidluje řešetlák (*Rhamnus alpinus ssp. fallax*)

Linum capitatum

a zimolez (*Lonicera alpigena*). Alpínské travnaté louky doprovází porosty kleče a jalovce (*Juniperus sibirica*).

Naším cílem bylo sedlo pod Bobotov Kuk ve výšce 1907 m.n.m. Cesta pod hřebenem Uvita grada je především po travnatých alpínských lukách, kde nacházíme porosty violky (*Viola calcarata*). Mezi nejvíce rostlin, které jsou zastoupeny na louce, patří žluté lny (*Linum capitatum*), sněhové sníženiny osídluje dřípátka (*Soldanella alpina* a *Soldanella hungarica*) s odkvetlým krokusem (*Crocus veluchensis*). Z dřevin zde kvete nízká růže (*Rosa pendulina*), vrba (*Salix retusa*), lomikámen (*Saxifraga oppositifolia*). Z petrklíčů zde nacházíme *Primula elatior* a *Primula halleri*. Žlutými květy nás upoutává trýzel (*Erysimum helveticum*) a bílý kozlík (*Valeriana montana*).

Astragalus fialae

na). Fenomémem Balkánu jsou také krásné modroušky (*Edraianthus graminifolius*, *Edraianthus montenegrinus*). Z čeledi bobovitých je zde zastoupen bílorůžový jetel (*Trifolium noricum*) a všudypřítomný hořec (*Gentiana verna* ssp. *balcanica*). Suché výchozy a skalky vystupující z louky osidluje dryádka (*Dryas octopetala*) a kopretina (*Leucanthemopsis alpina*). V porostu klečí nás upoutala bílá dymnivka (*Corydalis cava* ssp. *marschaliana*).

Další den jdeme ze Šarbanu na hřeben Škrčko ždrijelo (2114 m.n.m.) směrem na Prutaš. Louky pod hřebenem

jsou plné alpínských rostlin. V trávě nalézáme žlutou violku (*Viola calcarata* ssp. *zoysii*), štěničník (*Iberis sempervirens*), z cibulovin endemit nízkou lilii (*Lilium albanicum*) a snědek (*Ornithogalum kochii*). Ve zastíněných vápencových karech roste žlutá violka (*Viola biflora*). Na cestě v kamenech je vidět lýkovec (*Daphne oleoides*) a starček (*Senecio alpina*). Travní porosty doplňuje trávnička (*Armeria canescens*), hvozdíčky (*Dianthus sylvestris* a *D. carthusianorum*)

Lilium albanum

Poslední den jedeme pod Savin Kuk k lyžařskému areálu a dostáváme se lanovkou pod vrchol hory. Počasí je větrné, studené, občas prší. Nad stanicí lanovky začínají kvést žluté porosty tařice (*Alyssum wulfenianum*). Nízké modré pomněnky (*Myosotis alpina*) nám učarují a stoupáme k vrcholu Kuku. Alpínská flora je zde zastoupena krásnými silenkami (*Silene acaulis*), kozinci (*Astragalus versicarius* ssp. *albidum* a *Astragalus depressus*). V travním porostu vykukuje koulénka (*Globularia cordifolia*). Jsou zde rovněž velké porosty pochybku (*Androsace villosa*). Na zpáteční cestě objevujeme medvědici (*Arctostaphylos alpina*), úročník (*Anthyllis montana*). Ve vápencových skalách roste kapradina kyvor (*Ceterach officinalis*). Pod lanovkou ještě nalézáme bílojetel (*Parochetus communis*) a pryšec v plodech (*Euphorbia myrsinites*).

Černá Hora – Komovi

Text i foto Ludvík Kodídek

Vydáváme se dlouhým kaňonem řeky Tary k albánskému pomezí s Černou Horou, vápencovým horám Komovi. Rodiny Vasojeviči a Kučky byly původními majiteli této kouzelné zahrady majestátních hor, luk plných květů a bohatých lesů. Vrchol Kom Kučky 2484 m.n.m. byl považován za nejvyšší vrchol evropské části tehdejší provincie Turecka. Výchozím bodem pro dosažení pohorí je sedlo Trešnjevik 1574 m.n.m. s rázovitou krčmou a dobře vychlazeným pivem. Odtud se vydáváme listnatým lesem na planinu Štavno. Po hodině cesty přicházíme k úpatí hory Kom Vasojevički 2461 m.n.m. do výšky 1800 m, kde jsou místní chatky a salaše.

Alpínské louky jsou plné květů, objevujeme odkvetlou čemeřici (*Helleborus multifidus*), kontryhel (*Alchemilla alpingena*). Stoupáme kolmo vzhůru. Ve vápencových skal-

kách nalézáme bílou kuřičku (*Minuartia hirsuta*), trávníčku (*Armeria canescens*). Na vlhkých svazích v rašeliníku kvete bílofialová tučnice (*Pinguicula balcanica*). Ve spárách mezi kameny roste pěkná kapradina hrálovitá (*Polystichum lonchitis*). Luční porosty jsou zdobeny hadím mordem (*Scorzonera purpurea* ssp. *rosea*). Součástí travních porostů je modrý len (*Linum tenuifolium*), endemit orlíček (*Aquilegia dinarica*), orchidej (*Nigritella nigra*) a mohutná kýchavice (*Veratrum album*).

Z rodu hořcovitých nacházíme již odkvetlé hořce (*Gentiana dinarica*, *G. tergestina*). Skalní štěrbiny

osidluje lomikámen (*Saxifraga sempervirens*) a nízké modroušky, které jsou místními endemity (*Edraianthus serpyllifolius*, *E. montenegrinus*, *E. zogovici*).

Modrými hlavami jsou v trávě viditelné zvonečníky (*Phyteuma pseudoorbiculare*) a bílé rožce endemity (*Cerastium dinaricum*). Skalní štěrbiny také zdobí nízký rozchodník (*Sedum atratum*) a dryádka (*Dryas octopetala*). Modrými květy v kameni nás upoutala nízká koulenka (*Globularia cordifolia*) a luční zvonek (*Campanula patula*). S červenými květy zde nacházíme poloparazitický všivec (*Pedicularis verticillata*).

Loučíme se s okrajovými porosty úpatí vrcholu borovicí (*Pinus leucodermis*), jdeme zpět na louku Štavno k autobusu. V záhybu lesní cesty kvetou hezké žluté violky. Na lukách se pasou koně, ovce a hovězí dobytek. V dálce hledáme nejbližší pohraniční hory, na jihu albánské Prokletije a na severu Bjelasica. Jsou možná pro nás dalšími cíli do tohoto krásného koutu na jihu Evropy.

Děkujeme Komisi životního prostředí Rady města Plzně, která nám umožnila zpravodaj vydat. Vydal Alpinum klub Plzeň v roce 2012 jako neprodejný výtisk v počtu 1000 ks. Obsahová stránka: Mgr. Jana Cibulková, jazyková úprava: Mgr. Denisa Maxová. Tisk: MK.tisk – Miroslav Kratochvíl, grafická úprava a sazba: Daniel Boček